

2 під'яруси. Зімкненість I під'ярусу 0,6, висота – 21 м. Зімкненість II під'ярусу 0,1, висота – 11 м. Чагарниковий ярус не виражений. Проективне покриття трав'яного ярусу 60 %.

Опис № 1321 виконаний Ю.Ю. Гайовою 4.05.2005 р. в середній частині неглибоких котловин в Михайлівському лісі околиці с. Михайлівка Черкаського району Черкаської області. Деревний ярус диференційований на 2 під'яруси. Зімкненість I під'ярусу 0,7, висота – 20 м. II під'ярус зріджений, зімкнутість до 0,1, висота – 11 м. Чагарниковий ярус зріджений, зімкнутість до 0,1. Проективне вкриття трав'яного ярусу 80 %.

Висновки. Субасоціація *Convallaro majali-Quercetum robori Daphneosum sneori* subass. nova – угруповання світлих мішаних лісів, поширені на сухих і свіжих піщаних та супіщаних дерново-опідзолених ґрунтах другої та третьої борових терас р. Дніпро.

Виділена субасоціація *Convallaro majali-Quercetum robori Daphneosum sneori* subass. nova відповідає описаному із території Київської області синтаксону із Зеленої книги України (ліси) *Querceto (roboris) – Pinetum (sylvestris) daphnosum (sneori)* [8].

Поширено в Черкаському і Михайлівському борах, угруповання охороняється в межах заказника загальнодержавного значення "Яснозірський", перебуває під помірним рекреаційним навантаженням, режим охорони є недостатнім. Види *Daphne sneorum* L. та *Pulsatilla patens* (L.) Mill. масово винищуються в період цвітіння.

Література

1. Бондарчук В.Г. Геоморфологія УРСР. Геологічний розвиток рельєфу УРСР / В.Г. Бондарчук. – К.: Вид-во "Рад. школа", 1949. – 244 с.
2. Дідух Я.П. Еколого-ценотична характеристика Черкаського бору / Я.П. Дідух, А.М. Вольвач, Ф.Б. Темченко // Український ботанічний журнал : наук. журнал НАН України. – 1987. – Т. 44, № 6. – С. 68-72.
3. Дідух Я.П. Соснові та дубово-соснові ліси Черкасько-Чигиринського геоботанічного району / Я.П. Дідух, А.А. Куземко, Ю.Ю. Гайова, І.В. Ковтун // Рослинисть хвойних лісів України: матер. роб. нарад. – К.: Вид-во "Фітосоціоцентр", 2003. – С. 80-96.
4. Расевич В.В. Фітоіндикаційна та синтаксономічна оцінки угруповань з участю *Daphne sneorum* L. / В.В. Расевич // Наукові записки НаУКМА. – К.: Вид-во "Либідь", 1910. – Т. 106: Біологія та екологія. – С. 51-55.
5. Редько Г.І. Черкаський бор. Памятка робітникам лісного господарства / Г.І. Редько. – К.: Редакц.-издат. отд. облполиграфиздата. – 1989. – 31 с.
6. Соломаха В.А. Синтаксономія рослинності України / В.А. Соломаха // Український фітоценологічний збірник. – Сер. А. – 1996. – Вип. 4 (5). – 120 с.
7. Фіцайло Т.В. Синфітоіндикаційна характеристика лісової рослинності Правобережного Київського Лісостепу / Т.В. Фіцайло // Український фітоценологічний збірник. – 2003. – № 1 (20). – С. 74-82.
8. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Зелена книга України. Ліси / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, П.М. Устименко, С.Ю. Попович, Л.П. Вакаренко. – К.: Вид-во "Наук. думка", 2002. – 225 с.
9. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
10. Шлапак В.П. Способы обработки почвы в Черкасском бору / В.П. Шлапак. – Черкассы: РИП "Сияч", 1992. – 80 с.
11. Matuszkiewicz Wł. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski / Wł. Matuszkiewicz. – Warszawa, 2001. – 539 s.

Гаевая Ю.Ю., Коротченко И.А. Лесная растительность с участием *Daphne sneorum* L. на территории Черкасско-Чигиринского геоботанического района

Приведена характеристика лесной растительности с участием *Daphne sneorum* на территории Черкасско-Чигиринского геоботанического района. Выделенную новую субассоциацию *Convallaro majali-Quercetum robori Daphneosum sneori* subass. nova предлагается отнести к классу *Quercetea robori-petraeae* Br.-Bl. et R. Tx 1943.

Ключевые слова: лесная растительность, *Daphne sneorum*, Черкасско-Чигиринский геоботанический район.

Gaiova J. Yu., Korotchenko I.A. Forest vegetation with *Daphne sneorum* L. in the Cherkasko-Chyhyrsky Geobotanical district

Characteristics of forest vegetation communities with *Daphne sneorum* L. in the Cherkasko-Chyhyrsky Geobotanical district are provided. A new subassociation, *Convallaro majali-Quercetum robori Daphneosum sneori* subass. nova, is proposed in the class *Quercetea robori-petraeae* Br.-Bl. et R. Tx 1943.

Keywords: forest vegetation, *Daphne sneorum*, Cherkasko-Chyhyrsky Geobotanical district.

УДК 581.9:502.5(477.83) Аснір. М.М. Карабін¹ – НЛТУ України, м. Львів

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА ФІТОЦЕНОТИЧНА СТРУКТУРА ТЕХНОГЕННО ПОРУШЕНИХ ТЕРИТОРІЙ ЛЬВІВЩИНИ

Наведено систематичний склад флори та встановлено ценотичну структуру рослинного вкриття техногенних кар'єрно-відвальних ландшафтів. Проведено порівняльний аналіз природного заростання антропогенно порушених досліджуваних територій. На основі польових досліджень наведено детальну характеристику техногенних ландшафтів з метою їх оптимізації.

Ключові слова: техногенні ландшафти, флора порушених територій, фітоценотична структура рослинного вкриття кар'єрів, рослинні угруповання.

Швидкі процеси урбанізації та бурхливий розвиток промисловості супроводжуються значним негативним антропогенним впливом на природне середовище. Генезис природного ландшафту в антропогенний можна встановити за співвідношенням порушених і непорушених компонентів ландшафту, а також за аналізом впливу перетворень ландшафту на зміну видового складу рослинного світу, ґрунтового покриву, геологічної будови та рельєфу місцевості.

Одна з перших класифікацій змінених людиною ландшафтів належить В.П. Семенову-тянь-шанському, одному з перших дослідників гірських систем Азії. За ступенем антропогенного впливу всі гірські ландшафти він поділяв на первісні (незаймані), напівдики (слабо порушені впливом людини), культурні (перетворені), дики (здатні частково самооновлюватися внаслідок занепаду людської культури), здичавілі (з відновленням всіх елементів первісного ландшафту) [1].

На сьогодні існує багато класифікацій антропогенно-змінених ландшафтів, в основу яких покладено, як правило, один з нижчеперелічених підходів:

¹ Наук. керівник: доц. Я.В. Генік, канд. с.-г. наук

- 1) ступінь зміни природного комплексу (незмінені, слабозмінені, середньо змінені, сильнозмінені);
- 2) напрям технологічного впливу населення на природу (сільськогосподарські, лісові, водні, промислові і ін.);
- 3) співвідношення природних і антропогенних процесів, що впливають на будову ландшафтів (антропогенно-природні, які виникли внаслідок діяльності людини, але в подальшому розвиваються як природні; антропогенно-відновлювані, які знаходяться в процесі відновлення; антропогенно-деградовані, який формуються при руйнуванні перетворених комплексів і не повертаються до первісного стану; перетворені, які цілеспрямовано змінені людиною) [1].

Проблеми класифікації антропогенних ландшафтів досліджувало багато науковців, зокрема: Ф.М. Мільков, А.Г. Ісаченко, В.Г. Федотов, С.В. Колісник, В.Л. Котельнікова, С.В. Трохимчук [1-3]. Так, Мільков Ф.М. виділяє дві стадії розвитку антропогенних ландшафтів: рання (нестійка) та зріла (стійка). У ранній стадії відбуваються порівняно швидка перебудова і пристосування всіх компонентів ландшафтного комплексу до нової ситуації. При цьому хід природних процесів в різних ландшафтних комплексах різний: у одних прискореним темпом проходять геоморфологічні процеси, чи змінюється мікроклімат, в інших – швидко змінюються рослинність і тваринний світ. У зрілій стадії відбувається еволюційний розвиток антропогенних комплексів, в яких формується морфологічна структура, а ґрунтово-рослинний покрив набуває зональних рис. Відзначено також, що існує група антропогенних ландшафтів, які відрізняються нестійкістю в ранній стадії розвитку і значною стабільністю у зрілій стадії [3].

Ісаченко А.Г. за ступенем окультуреності антропогенно змінені ландшафти поділяє на [2]:

- незмінні (до них належать ландшафти Антарктиди, Гренландії);
- слабозмінені – діяльність людини торкнулась окремих компонентів ландшафту (головним чином біоти), але природні зв'язки не порушені;
- порушені (сильно змінені) – ландшафти, які зазнали довготривалого стихійного впливу людини та в яких порушені літогенна основа та природні зв'язки в біогеоценозі. Порушені ландшафти трапляються в усіх зонах, особливо у степовій, яка сильно розорана та в якій відбуваються негативні процеси: ерозія, заболочування, засолення, забруднення тощо;
- перетворені (культурні) – ландшафти, в яких природні зв'язки змінені людиною на науковій основі з метою раціонального природокористування.

На сьогодні багато вчених до антропогенно змінених ландшафтів відносять [1-4]:

- міські ландшафти та їх компоненти, що охоплюють житлові та індустріальні райони. Особливістю таких ландшафтів є зміна і забруднення внаслідок техногенної урбанізації компонентів природного середовища та загальне скорочення площ, зайнятих природною рослинністю;
- сільськогосподарські ландшафти, що відрізняються від природних однаковістю, внаслідок вирощування монокультур і в яких ґрунтове середовище збіднене елементами живлення;
- техногенні ландшафти, утворені внаслідок діяльності гірничодобувних і переробних підприємств та підприємств із добування будівельної сировини, які

характеризуються зміною рельєфу місцевості та формуванням кар'єрів, відвалів і териконів.

Серед техногенно порушених ландшафтів значне місце займають території кар'єрів. Особливо це стосується Львівщини, де вже протягом багатьох десятиліть відбуваються масштабні розробки покладів будівельної сировини відритим способом. Проектування заходів із відновлення цих порушених територій потребує детального вивчення процесів їх природного заростання рослинністю.

Об'єктами дослідження були глиняні кар'єри в м. Золочеві та в м. Львові по вул. Тракт Глинянський і в Личаківському парку. Вивчення видового складу та фітоценотичної структури рослинного вкриття проведено за методикою маршрутних досліджень шляхом закладання тимчасових пробних площ [5]. Видовий склад вищих рослин фітоценозів встановлювали відповідно до вітчизняної номенклатури назв і класифікували за екологічними елементами [6, 7]. За проведеними дослідженнями у складі флори порушених територій виявлено 108 видів рослин із 87 родів та 41 родини (табл.). Провідними за кількістю видів є такі родини: *Fabaceae* (13 видів), *Asteraceae* (12 видів), *Poaceae* (7 видів) та *Rosaceae* (7 видів).

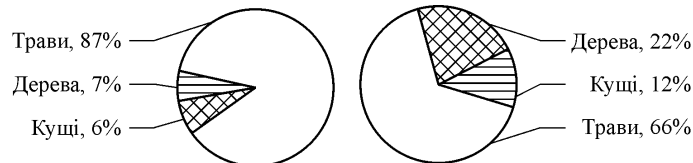
Табл. Систематична структура флори порушених територій

Відділ	Клас	Кількість			
		порядків	родин	родів	видів
Кар'єр у місті Золочеві					
Magnoliophyta	Magnoliopsida	4	4	9	9
	Liliopsida	1	1	2	2
Кар'єр у місті Львові по вул. Тракт Глинянський					
Magnoliophyta	Magnoliopsida	15	15	48	57
	Liliopsida	3	3	10	13
Equisetophyta	Equisetopsida	1	1	1	1
Кар'єр у місті Львові в Личаківського парку					
Pinophyta	Pinopsida	1	2	2	2
Magnoliophyta	Magnoliopsida	25	29	61	65
	Liliopsida	2	2	8	9
Polypodiophyta	Polypodiopsida	1	2	2	2
Загалом на території кар'єрів					
Pinophyta	Pinopsida	1	2	2	2
Magnoliophyta	Magnoliopsida	30	34	74	92
	Liliopsida	3	3	8	11
Equisetophyta	Equisetopsida	1	1	1	1
Polypodiophyta	Polypodiopsida	1	2	2	2

Заселення території порушених територій кар'єрів рослинами відбувається в перший же рік після закінчення їх розробки. Початковий етап формування рослинного вкриття глиняного кар'єру в м. Золочеві характеризується появою 11 видів рослин, а саме підбіл звичайний (*Tussilago farfara* L.), деревій звичайний (*Achillea millefolium* L.), стеноксис однорічний (*Stenactis annua* Nees.), морква дика (*Daucus carota* L.), пирій повзучий (*Elytrigia repens* (L.) Nevski), конюшина лучна (*Trifolium pretense* L.), люцерна хмеле-

видна (*Medicago lupulina* L.), костриця овеча (*Festuca ovina* L.), лобода біла (*Chenopodium album* L.), полин звичайний (*Artemisia vulgaris* L.), будяк по-никлий (*Carduus nutans* L.). Тут немає жодних представників деревних і кущових рослин.

Натомість, на території кар'єру в м. Львові по вул. Тракт Глинянський видове різноманіття значно багатше. Тут рослинність поступово відновлюється та представлена на час досліджень 71 видом рослин. Відмінним від двох попередніх є вже відновлений кар'єр у м. Львові в Личаківському парку, в якому рослинне вкриття є вже повністю сформоване та представлене значною кількістю дерев і кущів та добре розвиненим трав'яним ярусом (рис.).

а) кар'єр на вул. тракт Глинянський; б) кар'єр у Личаківському парку

Рис. Розподіл рослин на території досліджуваних кар'єрів

У складі рослинного вкриття території кар'єрів переважають трав'яні види, які характеризуються високою здатністю зростати в умовах відкритих територій. Крім багаторічників, значну множину флористичних елементів становлять і трав'яні однорічники.

У складі трав'яної рослинності кар'єру в м. Львові по вул. Тракт Глинянський переважають види з родини *Fabaceae* (9 видів), *Asteraceae* (8) та *Poaceae* (7), а також *Brassicaceae* (3 види). Серед них домінують деревій звичайний (*Achillea millefolium* L.), тонконіг лучний (*Poa pratensis* L.), стеноксис однорічний (*Stenactis annua* Nees.), буркун лікарський (*Melilotus officinalis* (L.) Pall), кунічник наземний (*Calamagrostis epigeios* (L.) Roth.), ожика волохиста (*Luzula pilosa* (L.) Wild). Схили кар'єру характеризуються бідним складом деревних та кущових видів – обліпіха крушиновидна (*Hippophae rhamnoides* L.), горіх грецький (*Juglans regia* L.), верба козяча (*Salix caprea* L.), слива розлога (*Prunus divaricate* Ledeb.). Загалом тут домінують дводольні трав'яні рослини, але досить численними є і злаки. З адвентивних трапляються галінсога дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora* Cav.) та стеноксис однорічний (*Stenactis annua* Nees).

На досліджуваній території вже сформувались умови для поселення більш вимогливих рослин – деревій звичайний (*Achillea millefolium* L.), буркун білий (*Melilotus albus* Medik.), волошка лучна (*Centaurea jacea* L.). Саме костриця овеча (*Festuca ovina* L.) та кунічник наземний (*Calamagrostis epigeios* (L.) Roth) формують стійку дернину, яка на цьому етапі дає змогу сформувати максимальну фітомасу. Великою здатністю до розселення характеризується вербозілля лучне (*Lysimachia nummularia* L.). У місцях із більшим зволоженням сформовані угруповання із ситника розлогого (*Juncus effusus* L.). Загалом проективне вкриття травами на території кар'єру становить 80 %.

На кар'єрі в м. Львові у Личаківському парку серед деревних рослин, найбільшим представництвом характеризуються гіркогоштан звичайний (*Aesculus hippocastanum* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), клен-явір (*Acer pseudoplatanus* L.), береза бородавчаста (*Betula pendula* Roth), сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.) та ялина європейська (*Picea abies* (L.) Karst.). Завдяки достатній кількості сонячного світла на кар'єрі добре сформований трав'яний покрив, де переважають гравілат міський (*Geum urbanum* L.), бальзамін багатоквітковий (*Impatiens parviflora* DC.), яглиця звичайна (*Aegopodium podagraria* L.). Загалом на всіх трьох досліджуваних кар'єрах трапляється 6 видів рослин, які є представниками родин *Asteraceae* (2 види), *Poaceae* (2 види), *Fabaceae* (1 вид) та *Ariaceae* (1 вид). Ці рослини за допомогою своїх коренів закріплюють верхню частину субстрату, змінюючи ландшафтне середовище.

Ступінь заростання рослинами досліджуваних об'єктів насамперед залежить від часу закінчення експлуатації кар'єру. На час досліджень заростання території кар'єру в м. Золочів становить 10 % порушеної території, кар'єру в м. Львові по вул. Тракт Глинянський – 80 %, а кар'єру в Личаківському парку м. Львова – 70 % території порушень.

Інтенсивність природного заростання кар'єрів трав'яною рослинністю визначається рельєфом місцевості, типом субстрату та водним режимом. На початковій стадії з прилеглих територій заноситься насіння трав'яних рослин, для яких характерною є висока енергія проростання, довгий період збереження схожості, інтенсивний ріст кореневої системи та посухостійкість. У подальшому проходить заселення деревними рослинами та трав'яними видами більш вимогливими до багатства ґрунтових умов.

Проведені польові дослідження показують, що в місцях розробок покладів будівельної сировини поступово відбувається процес природного заростання порушеної території рослинами, що дає можливість використання цих земель в рекреаційних цілях. Проведені дослідження можуть слугувати основою для прогнозування природної та проведення антропогенної фітомеліорації техногенно порушених територій, зокрема кар'єрів із добування будівельної сировини.

Література

1. Ландшафтознавство: лекції. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://uadoc.zanag.com/text/1306/index-1.html>.
2. Исаченко А.Г. О так называемых антропогенных ландшафтах / А.Г. Исаченко. – М. : Изд-во "Всесоюзное географическое общество", 1971. – 214 с.
3. Мильков Ф.Н. Человек и ландшафты / Ф.Н. Мильков. – М. : Изд-во "Мысль", 1973. – 287 с.
4. Кучерявий В.П. Фітомеліорація : підручник / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во "Світ", 2003. – 540 с.
5. Вальтер Г. Общая геоботаника : пер. с нем.; перевод и предисловие А.Г. Еленевского / Г. Вальтер. – М. : Изд-во "Мир", 1982. – 264 с.
6. Визначник рослин України / за ред. Д.К. Зерова. – К. : Вид-во "Урожай", 1965. – 878 с.
7. Доброчаева Д.Н. Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. – К. : Вид-во "Фітосоціоцентр", 1999. – 548 с.
8. Кучерявий В.П. Рекультивация та фітомеліорація / В.П. Кучерявий, Я.В. Генік, А.П. Діда, М.М. Колодко. – Львів : Вид-во ГАФСА, 2006. – 116 с.

Карабин М.М. Видовой состав и фитоценотическая структура техногенно нарушенных территорий Львовщины

Показан систематический состав флоры и установлена ценотическая структура техногенных карьерно-отвалных ландшафтов. Проведен сравнительный анализ зарастания исследуемых объектов. На основе полевых исследований приведена подробная характеристика техногенных ландшафтов с целью их оптимизации.

Ключевые слова: техногенные ландшафты, флора нарушенных территорий, фитоценотическая структура карьеров, растительные группировки.

Karabin M.M. Species composition and structure of the phytocenotic technogenic disturbed areas of Lviv

Presented taxonomic composition of flora and identified cenotic structure technogenic landscapes. A comparative analysis of overgrowth of the objects. Based on field researches shown a detailed description of the technogenic landscapes in order to optimize them.

Keywords: technological landscapes, flora damaged areas, phytocenotic structure quarries, plant communities.

УДК 630.416.1:658.52.001.56:621.039

Асист. Р.О. Андрущенко –

Житомирський національний агроекологічний університет

ВПЛИВ ПОРОДНОГО СКЛАДУ ЛІСОСТАНІВ НА АМПЛІТУДУ ОСЕРЕДКІВ МАСОВОГО РОЗМНОЖЕННЯ П'ЯДУНА ЗИМОВОГО (*OPEROPHThERA BRUMATA* L.) В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ

Встановлено, що в умовах Центрального Полісся на амплітуду осередків масового розмноження п'ядуна зимового (*Operophtera brumata* L.) впливає породний склад лісостанів. З'ясовано, що амплітуда осередків фітофага зменшується зі зростанням частки хвойних порід у вкритій лісом площі та збільшується зі зростанням частки листяних. Встановлено, що м'яколистяні насадження не є первинними осередками масового розмноження виду та величина їх частки в структурі лісового фонду підприємств не впливає на амплітуду осередків шкідника. Статистично доведено, що в умовах Центрального Полісся п'ядун зимовий масово розмножується переважно в насадженнях дуба звичайного (*Quercus robur* L.).

Ключові слова: п'ядун зимовий, амплітуда, осередки масового розмноження, породний склад, лісостан, дуб звичайний.

Вступ. Останнім часом як у світі загалом, так і в Україні зокрема спостерігається значне погіршення санітарного стану лісових насаджень. Причинами ослаблення і всихання лісів є різні чинники, однією із найістотніших є масові розмноження лісових комах хвое- та листогризів. В умовах Центрального Полісся найбільших збитків завдають масові розмноження рудого і звичайного соснових пильщиків, зеленої дубової листовійки та п'ядуна зимового.

П'ядун зимовий (*Operophtera brumata* L.) – одна із найбільш шкодо-чинних лісових комах-філофагів у Центральному Поліссі [2, 3, 6]. Вид є поширеним у Євразії та Північній Америці. Його гусінь харчується листям понад 200 покритонасінних рослин [18], зокрема дуба, бука, граба, в'яза, клена, гіркокаштана, ясена, липи, верби, осики, тополі, вільхи, ліщини, калини, жимолості та майже всіх плодових. Для популяційної динаміки виду характерна циклічність із максимумами чисельності (спалахами) через кожні 9-10 років [11, 17]. Гусінь може спричиняти сильну дефоліацію кормових рослин [13, 18, 19]. Імаго п'ядуна зимового з'являється восени. Самці активно літають,

самки безкрилі і не здатні до значного розповсюдження [11, 12, 22]. Самки відкладають яйця на гілках дерев. Гусінь вилуплюється навесні одночасно із розпусканням листя кормових рослин [15, 20, 21]. Гусінь, що не знаходить поживи, здатна поширюватись повітряними потоками на відстань до 100 м на павутинці із секрету її залоз [9, 12].

Упродовж останнього спалаху масового розмноження (2002-2005 рр.) значного об'їдання шкідником зазнали понад 15 тис. га лісових насаджень Житомирської області [2, 3, 6]. Проте амплітуди спалаху в лісах різних лісо-господарських підприємств значно відрізняються. Аналіз літературних джерел свідчить, що вплив структури лісового фонду на амплітуду спалахів п'ядуна не вивчено як для умов Центрального Полісся зокрема, так і для Полісся загалом.

Метою роботи є виявлення зв'язку між амплітудою площ осередків п'ядуна зимового і породним складом лісостанів в умовах Центрального Полісся.

Методика і об'єкти досліджень. З метою в'ясування питання впливу структури лісостанів на амплітуду спалахів виду обрані лісові насадження державних лісогосподарських підприємств Управління лісового та мисливського господарства у Житомирській області (ЖОУЛМГ). У дослідженні використано матеріали статистичної звітності цих підприємств, зокрема дані лісовпорядкування та обліку осередків шкідників і хвороб.

Відповідно до схеми лісотипологічного районування, регіон досліджень належить до області вологого груду (3 д), включаючи 3 лісотипологічні райони. Суми температур за період з середньодобовою температурою вище 10 °С становлять 2400-2550°, середні значення гідротермічного коефіцієнта (ГТК) за вегетаційний період становлять 1,2-1,4. Упродовж цього періоду випадає 310-360 мм опадів, а за рік – 470-600 мм [1].

Проведено кореляційно-регресійний аналіз для амплітуд масових розмножень шкідника у насадженнях лісогосподарських підприємств ЖОУЛМГ за період 1990-2012 рр. Для статистичного оброблення результатів досліджень використали програми Excel та Statistica 6.0.

Результати досліджень. Лісові екосистеми – природні угруповання організмів, котрі ще порівняно мало змінені антропогенними чинниками, здатні до саморегуляції і тому є досить зручними для дослідження природних факторів та механізмів популяційної динаміки комах-фітофагів.

Осередок масового розмноження – це територія, на якій починається масове розмноження шкідників і звідки вони поширюються, захоплюючи нові території. Масові розмноження лісових комах характеризуються різними показниками. Одним із головних є амплітуда осередків масового розмноження, тобто максимальна площа насаджень, що зазнали впливу шкідника впродовж спалаху його чисельності.

Сумарна амплітуда спалахів зимового п'ядуна у лісах ЖОУЛМГ становить 15574,6 га (табл.). Відношення амплітуди спалахів до площі листяних насаджень відрізняється у лісогосподарських підприємствах. Найвище це відношення для ДП "Городницького ЛГ" (0,22), "Бердичівського ЛГ" (0,17) та "Житомирського ЛГ" (0,16) (табл.). Це дає підстави припустити, що лісоеко-